

Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου (ΠΟΕ)

**Η Γενική Συμφωνία
για το Εμπόριο Υπηρεσιών (GATS)
και η Συμφωνία
για τις Χρηματοπιστωτικές Υπηρεσίες**

1. Οι διαπραγματεύσεις του Γύρου Ουρουγουάης

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗΣ Κ. ΤΣΕΛΙΚΗ
Δικηγόρου, LL.M.,
Επιστημονικής Συνεργάτιδος
της ΕΕΤ

1.1. Ιστορικό των διαπραγματεύσεων

Ο Γύρος Πολυμερών Διαπραγματεύσεων της Ουρουγουάης (Σεπτέμβριος 1986 – Punta del Este) ήταν ο όγδοος κατά σειρά⁽¹⁾ στα πλαίσια της Γενικής Συμφωνίας Δασμών και Εμπορίου (GATT) και αποτέλεσε τον πιο φιλόδοξο και ουσιαστικό από όλους τους προηγούμενους.

Οι διαπραγματεύσεις κάλυψαν, στη σχεδόν οκτάχρονη πορεία τους, εκτός της περαιτέρω φιλελευθεροποίησης του εμπορίου με τον περιορισμό των δασμών και άλλων – τεχνικών ή μη – εμποδίων, και νέα θέματα, όπως η γεωργία, το εμπόριο υπηρεσιών και η προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας, προκειμένου να ληφθούν υπόψη τα νέα

δεδομένα των διεθνών συναλλαγών και να εκσυγχρονισθούν οι σχετικοί κανόνες. Συγχρόνως, κατά το Γύρο αυτό ιδρύθηκε και ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου (ΠΟΕ), ο οποίος άρχισε να λειτουργεί την 1η Ιανουαρίου 1995. Εκτοτε η GATT δεν αποτελεί αυτοτελή θεσμό αλλά τμήμα του ΠΟΕ ως “GATT 1994”.

Τα αποτελέσματα των διαπραγματεύσεων αποτυπώθηκαν σε τρία βασικά κείμενα πολυμερών συμφωνιών που αποτελούν παραρτήματα της Συνθήκης για τη σύσταση του ΠΟΕ και σχηματίζουν τον τρίποδα του νομικού συστήματος του Οργανισμού:

1. Την Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου (GATT) και τις συναφείς με αυτή συμφωνίες που αφορούν το εμπόριο αγαθών και την πρόσβαση στις αγορές⁽²⁾.
2. Την Γενική Συμφωνία για το Εμπόριο των Υπηρεσιών (GATS), η οποία έθεσε για πρώτη φορά το εμπόριο υπηρεσιών σε κανόνες διεθνούς πειθαρχίας.
3. Την Συμφωνία για τις σχετιζόμενες με το Εμπόριο Πλευρές των Δικαιωμάτων Πνευματικής Ιδιοκτησίας (TRIPS).

Οι διαπραγματεύσεις έκλεισαν επίσημα κατά την Υπουργική Σύνοδο του Απριλίου 1994 στο Μαρακές του Μαρόκου με τη συμμετοχή 125 χωρών. Η Τελική Πράξη στην οποία ενσωματώθηκαν τα αποτελέσματά τους, τέθηκε σε ισχύ την 1.1.1995 και την αποδέχθηκαν 117 Κυβερνήσεις (“Συμβαλλόμενα Μέλη”)⁽³⁾.

1.2. Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου (ΠΟΕ)

Ο ΠΟΕ αποτελεί οριζόντιου χαρακτήρα οργανισμό, υπεύθυνο για την επίτευξη της εφαρμογής, διαχείρισης και λειτουργίας των πολυμερών συμφωνιών του Γύρου Ουρουγουάης, καθώς και των κειμένων που θα τύχουν διαπραγματεύσεως στο μέλλον.

Οι βασικοί του στόχοι, όπως αποτυπώνονται στο Προοίμιο της Συμφωνίας του Μαρακές, είναι ανάλογοι με εκείνους της GATT (ανύψωση του επιπέδου ζωής και των εισοδημάτων, εξασφάλιση πλήρους απασχόλησης, διεύρυνση της παραγωγής και του εμπορίου και ορθολογική χρήση των παγκόσμιων πόρων), διευρύνθηκαν όμως, ώστε να παρασχεθεί η εντολή στον ΠΟΕ να ασχολείται με το εμπόριο υπηρεσιών, και διευκρινίσθηκαν ώστε να επιδιωχθεί η “διαρκής ανάπτυξη” σε συνάρτηση με την ανάγκη προστασίας του περιβάλλοντος. Σήμερα το πρόγραμμα του ΠΟΕ επεκτείνεται και σε νέα θέματα (πχ εμπόριο και εργασία, άμεσες ξένες επενδύσεις, ανταγωνισμός).

Υπατο όργανο του ΠΟΕ, υπεύθυνο για τη λήψη των αποφάσεων, αποτελεί η Διάσκεψη των Υπουργών. Η πρώτη Υπουργική Διάσκεψη πραγματοποιήθηκε στη Σιγκαπούρη στα τέλη του 1996, ενώ η δεύτερη πραγματοποιήθηκε στη Γενεύη το Μάιο του 1998. Κατά τα διετή διαστήματα μεταξύ των συνόδων, το έργο της Διάσκεψης διεκπεραιώνεται από το Γενικό Συμβούλιο. Το Γενικό Συμβούλιο συνέρχεται ως Σώμα Επανεξέτασης Εμπορικών Πολιτικών και διενεργεί περιοδικές επανεξετάσεις της εμπορικής πολιτικής των κρατών-μελών, προκειμένου να διαπιστώσει το βαθμό συνέπειάς τους προς τις δεσμεύσεις που ανέλαβαν στα πλαίσια του ΠΟΕ⁽⁴⁾. Ακόμα, το Γενικό Συμβούλιο λειτουργεί και ως Όργανο Διευθέτησης Διαφορών (DSB) (Επιτροπή και Εφετειακό Σώμα), υπεύθυνο για τη διευθέτηση, σε σχετικά σύντομες προθεσμίες, των εμπορικών διαφορών μεταξύ των Μελών του ΠΟΕ που προκύπτουν από τα νομικά κείμενα των συμφωνιών, και τη λήψη των αναγκαίων μέτρων (συμμόρφωση, αποζημίωση, άδεια για λήψη αντμέτρων), όταν έχουν αποβεί άκαρπες οι βάσει διμερών διαπραγματεύσεων προσπάθειες διακανονισμού⁽⁵⁾.

Η Γραμματεία του ΠΟΕ, εκτελεστικό καθαρά όργανο, εδρεύει στη Γενεύη και διαθέτει επιτελείο 450 ατόμων διαφορετικών εθνικοτήτων. Επικεφαλής του Οργανισμού είναι ο Γενικός Διευθυντής που εκλέγεται με θητεία 4 ετών⁽⁶⁾, και επικουρείται από 4 αναπληρωτές Γενικούς Διευθυντές που ορίζονται από αυτόν μετά από διαβούλευση με τα Μέλη. Κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, ο Γενικός Διευθυντής και το επιτελείο του δεσμεύονται να μην επιζητούν ή αποδέχονται οδηγίες από οποιοδήποτε κράτος ή αρχή εκτός του ΠΟΕ, ώστε να διαφυλάσσεται ο διεθνής χαρακτήρας της Γραμματείας. Οι συνδρομές των Μελών στον επίσημο προϋπολογισμό του ΠΟΕ καθορίζονται με βάση τον όγκο του εμπορίου αγαθών τους.

Ο ΠΟΕ παρέχει πλέον ένα βήμα διαρκών διαπραγματεύσεων μεταξύ των κρατών-μελών του⁽⁷⁾ για την περαιτέρω απελευθέρωση του εμπορίου αγαθών και υπηρεσιών με την ερμηνεία και βελτίωση των συμφωνιών, και την ενδυνάμωση της συνοχής των οικονομικών πολιτικών σε παγκόσμιο επίπεδο, θέτοντας τέρμα στην πρακτική της GATT να ορίζει διαπραγματεύσεις κατά περιοδικούς γύρους⁽⁸⁾.

Την 25.10.95 είχαν προσχωρήσει στον ΠΟΕ 110 χώρες. Τα κράτη-μέλη της GATT είχαν περιθώριο να προσχωρήσουν στον ΠΟΕ έως την 1.1.1997. Όσες χώρες δεν ήταν μέλη της GATT,

μπορούν να προσχωρήσουν στον ΠΟΕ με διαπραγματεύσεις, κατά τις οποίες απαιτείται να συμφωνήσουν ότι θα λάβουν μέτρα για τη συμμόρφωση της εθνικής τους νομοθεσίας στους κανόνες όλων των πολυμερών συμφωνιών, και να αναλάβουν δεσμεύσεις για το άνοιγμα των αγορών τους στα ξένα αγαθά και υπηρεσίες. Οι δεσμεύσεις αυτές συνήθως αναφέρονται ως τιμή του “εισιτηρίου εισόδου” που παρέχει στο νέο μέλος το δικαίωμα να επωφελείται, με βάση τη ρήτρα του Μάλλον Ευνοούμενου Κράτους (ΜΕΚ), όλων των δεσμεύσεων που έχουν αναληφθεί στο παρελθόν από τις άλλες χώρες-μέλη⁽⁹⁾.

Σημειωτέον ότι τα πολυμερή νομικά κείμενα που προέκυψαν από το Γύρο Ουρουγουάης αντιμετωπίζονται ως ενιαία δέσμευση (“κανόνας της ενιαίας υποχρέωσης”). Σε αντίθεση με τους προηγούμενους Γύρους, πρέπει να υπάρχει “ενιαία αποδοχή” όλων ανεξαιρέτως των όρων των συμφωνιών. Ο κανόνας αυτός κατέστησε αυτόματα όλα τα Μέλη του ΠΟΕ, συμπεριλαμβανομένων και των αναπτυσσόμενων χωρών και των μεταβατικών οικονομιών, μέρη των συναφών συμφωνιών, ώστε να εξασφαλισθεί η διαφάνεια και η ασφάλεια στις διεθνείς συναλλαγές⁽¹⁰⁾. Αντίθετα, οι χώρες που δεν επιθυμούν ή δεν είναι σε θέση να αποδεχθούν το σύνολο των συμφωνηθέντων στο Γύρο Ουρουγουάης, θα παραμείνουν κάτω από το προϋπάρχον καθεστώς της GATT.

Με τον τρόπο αυτό ο ΠΟΕ αναδεικνύεται σε ισχυρό διεθνές όργανο, ισότιμο με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και την Παγκόσμια Τράπεζα, και ίσως στον πιο σημαντικό οργανισμό διεθνούς συνεργασίας από την ίδρυση των Ηνωμένων Εθνών, με στόχο τη διαμόρφωση μιας κοινής εμπορικής και οικονομικής πολιτικής που θα συμβάλει στην παγκόσμια οικονομική ανάπτυξη.

2. Η Γενική Συμφωνία για το Εμπόριο Υπηρεσιών (GATS-General Agreement on Trade in Services)

2.1. Το εμπόριο υπηρεσιών

Το εμπόριο υπηρεσιών αντιπροσωπεύει σήμερα περισσότερο από το 20% του παγκόσμιου εμπορίου, ενώ ο ρυθμός ανάπτυξής του κατά την περίοδο 1980-1992 ξεπέρασε κατά τουλάχιστον 56% τον αντίστοιχο του εμπορίου αγαθών (κατά την

περίοδο 1990-1994 αναπτύχθηκε ετησίως κατά 7%), αναμένεται δε εντός της επόμενης δεκαετίας να επεκταθεί ταχύτατα, υποσκελίζοντας, κατά ορισμένους, το εμπόριο αγαθών. Και αυτό διότι πολλές αναπτυσσόμενες χώρες εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τις εισαγωγές υπηρεσιών, ενώ η παραγωγικότητα των βιομηχανιών είναι πλέον στενά συνδεδεμένη με την ευχερή διαθεσιμότητα, σε εύλογο κόστος, χρηματοδοτικών υπηρεσιών, υπηρεσιών Η/Υ, πληροφόρησης κ.ά.

Το εμπόριο υπηρεσιών παρουσιάζει, σε σχέση με το εμπόριο αγαθών, ορισμένες χαρακτηριστικές διαφορές. Στον κύριο όγκο συναλλαγών σε υπηρεσίες δεν είναι δυνατός ο διαχωρισμός μεταξύ χρόνου και τόπου κατανάλωσης, απαιτείται δε εγγύτητα μεταξύ του παρέχοντος τις υπηρεσίες και του καταναλωτή τους. Επίσης, σε αντίθεση με τις διεθνείς συναλλαγές σε αγαθά, που συνεπάγονται τη φυσική μετακίνηση των εμπορευμάτων από τα σύνορα μιας χώρας, οι υπηρεσίες παρέχονται διεθνώς με βάση ένα ή συνδυασμό περισσότερων από τους εξής τρόπους: τη δια-μεθοριακή διακίνηση των προϊόντων υπηρεσιών (πχ τηλεπικοινωνιακή μεταφορά χρημάτων μέσω τραπεζών), την κατανάλωση στο εξωτερικό με τη μετακίνηση των καταναλωτών προς τη χώρα διάθεσης των υπηρεσιών (πχ τουρίστες, σπουδαστές), την εγκαθίδρυση εμπορικής παρουσίας στη χώρα όπου πρόκειται να παρασχεθεί η υπηρεσία (πχ ίδρυση υποκαταστήματος ή θυγατρικής εταιρείας) και την προσωρινή μετακίνηση και παρουσία φυσικών προσώπων-επαγγελματιών σε άλλη χώρα για την παροχή των υπηρεσιών τους⁽¹¹⁾.

2.2. Οι στόχοι και η δομή της GATS

Η GATS είναι μια διακυβερνητική συμφωνία που καθιερώνει ένα πολυμερές πλαίσιο αρχών και κανόνων για το εμπόριο υπηρεσιών, με στόχο την επέκτασή του υπό συνθήκες διαφάνειας και προοδευτικής απελευθέρωσης, ώστε να αποτελέσει μέσο προαγωγής της οικονομικής ανάπτυξης όλων των εμπορικών εταίρων και των αναπτυσσόμενων χωρών. Για την επίτευξη του στόχου αυτού απαιτείται από τα κράτη-μέλη⁽¹²⁾ να αναλάβουν, μέσω διαπραγματεύσεων, δεσμεύσεις για την τροποποίηση της εθνικής τους νομοθεσίας προκειμένου να αρθούν βαθμιαία οι περιορισμοί όσον αφορά τα εισαγόμενα προϊόντα υπηρεσιών και τους

παρέχοντες αυτά. Και αυτό διότι, σε αντίθεση με το εμπόριο αγαθών που προστατεύεται κατά γενικό κανόνα με την επιβολή δασμών και ποσοτικών περιορισμών, το βασικό μέσο προστασίας των επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών είναι οι εσωτερικοί κανονισμοί που ρυθμίζουν την εγκατάσταση και λειτουργία τους σε μια χώρα.

Η GATS είναι η πρώτη εκτελεστή διεθνής συμφωνία που καλύπτει το εμπόριο και τις επενδύσεις στον τομέα των υπηρεσιών. Εφαρμόζεται σε κρατικά μέτρα⁽¹³⁾ που επηρεάζουν τις υπηρεσίες⁽¹⁴⁾ οι οποίες παρέχονται σε εμπορική βάση, και καλύπτει τόσο τις επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα, όσο και τις εταιρείες που ανήκουν ή ελέγχονται από τα κράτη, αν παρέχουν τέτοιες υπηρεσίες, ενώ δεν συμπεριλαμβάνει την παροχή υπηρεσιών από κρατικούς φορείς για δική τους χρήση, διότι αυτή καλύπτεται από τις διατάξεις της Συμφωνίας για τις Κρατικές Προμήθειες⁽¹⁵⁾.

Το κείμενο της GATS είναι αρκετά πολύπλοκο και περιλαμβάνει:

α) Το **βασικό πλαίσιο** γενικών κανόνων και αρχών που εφαρμόζονται στα μέτρα που επηρεάζουν το εμπόριο σε όλους τους τομείς υπηρεσιών, με τα **παραρτήματά** του που θεσπίζουν κανόνες για ειδικούς τομείς υπηρεσιών (όπως για τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες) και αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της Συμφωνίας. Αξίζει να αναφερθεί ότι σύμφωνα με το Άρθρο V της Βασικής Συμφωνίας, τα Μέλη που ανήκουν σε μία ειδική συμφωνία (EIA = Economic Integration Agreement), ή σε ομάδα κρατών (πχ Ευρωπαϊκή Ένωση), που απελευθερώνει το καθεστώς εμπορίου υπηρεσιών περισσότερο από τη GATS, δεν υποχρεούνται να επεκτείνουν την προνομακία αυτή μεταχείριση και στα υπόλοιπα συμβαλλόμενα μέρη της GATS. Η διάταξη αυτή είναι εξαιρετικά σημαντική για τα πιστωτικά ιδρύματα των χωρών της ΕΕ.

β) Τις **ειδικές δεσμεύσεις** κάθε Μέλους (εκτός από την περίπτωση της ΕΕ, όπου ένα παράρτημα καλύπτει την Κοινότητα και τα κράτη-μέλη της) που περιλαμβάνονται σε πολύπλοκους επιμέρους εθνικούς πίνακες, για την απελευθέρωση του εμπορίου υπηρεσιών ανά χώρα. Η έκταση και οι όροι βάσει των οποίων οι βασικές αρχές της GATS εφαρμόζονται στους επιμέρους τομείς υπηρεσιών κάθε χώρας, μπορούν να εκτιμηθούν μόνο με την προσφυγή στον πίνακα της χώρας αυτής, στο κανονιστικό της πλαίσιο, καθώς και στους περιορισμούς (οριζόντιους ή ειδικούς) των δεσμεύσεων, αν υπάρχουν⁽¹⁶⁾.

Όσον αφορά τις υποχρεώσεις που ανέλαβε η Ευρωπαϊκή Ένωση και τα κράτη-μέλη της στο σχετικό κατάλογο, αυτές αντιπροσωπεύουν standstill, δηλαδή υποχρέωση για μη χειροτέρευση του παρόντος βαθμού απελευθέρωσης στις υπηρεσίες.

2.3. Οι γενικές υποχρεώσεις βάσει της GATS

Οι σημαντικότερες από τις γενικές υποχρεώσεις που επιβάλλει η GATS, αφορούν:

ρ Την επέκταση της **μεταχείρισης του Μάλλον Ευνοούμενου Κράτους (ΜΕΚ)** (Άρθρο II). Αποτελεί θεμελιώδη αρχή-κλειδί του διεθνούς εμπορίου πάνω στην οποία βασίσθηκε εξ αρχής και η GATT, και συγχρόνως το πιο αποτελεσματικό στοιχείο της Συμφωνίας. Η αρχή αυτή υποχρεώνει τα Μέλη να παρέχουν σε κάθε άλλο Μέλος αμέσως και χωρίς όρους, την πιο ευνοϊκή μεταχείριση που παρέχουν σε ορισμένους από τους εμπορικούς εταίρους τους. Ωστόσο 60 χώρες υπέβαλαν, σύμφωνα με το Παράρτημα για τις Εξαιρέσεις από το Άρθρο II, πίνακες εξαιρέσεων από την αρχή του ΜΕΚ για μια μεταβατική περίοδο 10 ετών, προκειμένου να διατηρήσουν το προνομακό καθεστώς μεταχείρισης που παρέχουν σε ορισμένες άλλες χώρες βάσει διμερών συμφωνιών συνεργασίας ή τη διαπραγματευτική τους ευχέρεια έναντι χωρών με μη φιλελεύθερα εισαγωγικά καθεστάτα στον τομέα των υπηρεσιών. Οι προϋποθέσεις που αποτέλεσαν τη βάση των εξαιρέσεων αυτών επανεξετάζονται από το Συμβούλιο Εμπορίου Υπηρεσιών κάθε πέντε χρόνια⁽¹⁷⁾.

ρ Τη **διαφάνεια των κανονισμών** (Άρθρα III και III bis), μια βασική αρχή της πολυμερούς απελευθέρωσης που επιτρέπει να διαπιστώνονται τα μέτρα προστατευτισμού. Οι κύριες υποχρεώσεις βάσει αυτής αφορούν τη δημοσιότητα και την κοινοποίηση χωρίς καθυστέρηση κάθε μέτρου γενικής εφαρμογής που επηρεάζει τη λειτουργία της Συμφωνίας, καθώς και την εγκατάσταση σημείων πληροφόρησης⁽¹⁸⁾. Εξαιρούνται οι απόρρητες πληροφορίες, η αποκάλυψη των οποίων εμποδίζει την εφαρμογή του νόμου ή είναι αντίθετη με το δημόσιο συμφέρον ή βλάπτει τα νόμιμα εμπορικά συμφέροντα δημόσιων ή ιδιωτικών επιχειρήσεων.

ρ Τις δεσμεύσεις όσον αφορά την **πρόσβαση στις αγορές** (Άρθρο XVI) και την **εθνική μεταχείριση** (Άρθρο XVII). Η πρόσβαση στις αγορές αποτελεί αντικείμενο διαπραγμάτευσης κατά τομέα και κατά τρόπο παροχής των

υπηρεσιών και έχει ως αντικειμενικό σκοπό την προοδευτική κατάργηση των περιορισμών σχετικά με τον αριθμό των φορέων παροχής υπηρεσιών, τη συνολική αξία και τον αριθμό των συναλλαγών ή των φυσικών προσώπων που μπορούν να απασχοληθούν στο συγκεκριμένο τομέα, τη συμμετοχή ξένου κεφαλαίου, καθώς και τα μονοπώλια και άλλες εμπορικές πρακτικές που εμποδίζουν τον ανταγωνισμό. Σύμφωνα με πρόσφατη έρευνα σε 10 κράτη-μέλη της ΕΕ, στον τομέα των υπηρεσιών οι ξένες εταιρείες εκπροσωπούν ποσοστό μικρότερο από το 1% του συνολικού αριθμού εταιρειών, αλλά το 1/10 του απασχολούμενου εργατικού δυναμικού και το 14% των κερδών. Εξ άλλου, βάσει της αρχής της εθνικής μεταχείρισης, κάθε Μέλος δεσμεύεται, κατά τη θέσπιση μέτρων που επηρεάζουν τις υπηρεσίες, να παρέχει στις υπηρεσίες κάθε άλλου Μέλους και στους παρέχοντες αυτές, μεταχείριση όχι λιγότερο ευνοϊκή από αυτή που παρέχει στις παρόμοιες δικές του υπηρεσίες και στους παρέχοντες αυτές.

3. Οι χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες

3.1. Το ιστορικό των διαπραγματεύσεων

Οι τραπεζικές, ασφαλιστικές και επενδυτικές δραστηριότητες που συνθέτουν τον τομέα των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών⁽¹⁹⁾, αποτελούν σημαντικό τμήμα των εξαγωγών των ανεπτυγμένων χωρών και συγχρόνως διασφαλίζουν την ομαλή λειτουργία του παγκόσμιου συστήματος εμπορίου και την πρόοδο της οικονομικής ανάπτυξης τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο.

Οι διαπραγματεύσεις στα πλαίσια του ΠΟΕ παρέχουν μια εξαιρετική ευκαιρία να επιτευχθεί μια σημαντική απελευθέρωση στον τομέα αυτό σε παγκόσμια κλίμακα. Οι χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες αποτέλεσαν αντικείμενο συζητήσεων το 1993 στα πλαίσια του Γύρου της Ουρουγουάης, χωρίς όμως να ολοκληρωθούν κατά την κύρωση της Συμφωνίας του Μαρακές, καθώς και σε ειδικό κλαδικό Γύρο, για την περαιτέρω βελτίωση των δεσμεύσεων που αναλήφθηκαν αρχικά, ο οποίος ολοκληρώθηκε τον Ιούλιο του 1995, χωρίς ωστόσο ικανοποιητικά αποτελέσματα⁽²⁰⁾.

Ειδικότερα, την 28.7.1995 επετεύχθη, με πρωτοβουλία της ΕΕ και των κρατών-μελών της, Ενδιάμεση Συμφωνία ανάμεσα σε 43 Μέλη του ΠΟΕ (με τις 15 χώρες της ΕΕ). Οι

δεσμεύσεις που αναλήφθηκαν περιελάμβαναν τις γενικές υποχρεώσεις (ΜΕΚ, διαφάνεια της νομοθεσίας, εθνική μεταχείριση), και τις ειδικές δεσμεύσεις κάθε Μέλους κατά την εφαρμογή των ανωτέρω αρχών ως προς τα υπόλοιπα Μέλη, με σημείο εκκίνησης την υποχρέωση “status quo”, δηλαδή “πάγωμα” κάθε διακριτικού μέτρου και απαγόρευση θέσπισης νέων εμποδίων, καθώς και υπόσχεση σταδιακής άρσης τους, (όσον αφορά πχ αύξηση του αριθμού των αδειών για την ίδρυση ξένων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, εγγυημένα επίπεδα μεριδίου συμμετοχής στο κεφάλαιο υποκαταστημάτων ή θυγατρικών τραπεζών, κατάργηση ή φιλελευθεροποίηση των προϋποθέσεων εθνικότητας ή κατοικίας για τα μέλη των διοικητικών συμβουλίων τους κ.ά.)⁽²¹⁾. Τα αποτελέσματα της Ενδιάμεσης Συμφωνίας επικυρώθηκαν κατά την Υπουργική Σύνοδο της Σιγκαπούρης το Δεκέμβριο του 1996. Ωστόσο, χρειαζόταν γρήγορη πρόοδος των διαπραγματεύσεων, προκειμένου να επιτευχθεί μόνιμη συμφωνία με τη συμμετοχή του μεγαλύτερου δυνατού αριθμού κρατών, ειδικά δε των ΗΠΑ.

3.2. Η Συμφωνία για τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες

Τον Απρίλιο του 1997 έλαβαν χώρα νέες διαπραγματεύσεις στα πλαίσια του ΠΟΕ που κατέληξαν, μετά από επτά γύρους διμερών διαπραγματεύσεων, σε υιοθέτηση Συμφωνίας, στη Γενεύη, την 12η Δεκεμβρίου 1997, η οποία αποτελεί μια ιστορική καινοτομία για την απελευθέρωση των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών και τελεί σήμερα υπό αναμονή αποδοχής της από τα ενδιαφερόμενα Μέλη του ΠΟΕ⁽²²⁾. Η Συμφωνία αποτυπώθηκε στο Πέμπτο Πρωτόκολλο της GATS, στα συννημένα σε αυτό 56 Παραρτήματα-Καταλόγους Ειδικών Δεσμεύσεων 70 Μελών καθώς και στους Καταλόγους Εξαιρέσεων από την αρχή του ΜΕΚ που υπέβαλαν 16 Μέλη. Είναι διαρκής, δημιουργεί ένα μόνιμο καθεστώς για τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες με βάση τις αρχές της GATS, και περιλαμβάνει ειδικότερες δεσμεύσεις που συμπληρώνουν το βασικό κείμενό της.

Η Συμφωνία εξασφαλίζει ότι οι Κυβερνήσεις θα μεταχειρίζονται τις αλλοδαπές επιχειρήσεις κατά τον ίδιο τρόπο όπως τις εγχώριες (εθνική μεταχείριση) και δεν θα διακρίνουν ανάμεσά τους, ανεξαρτήτως χώρας προέλευσης (ρήτρα του ΜΕΚ). Ακόμα ορίζει ότι όλος ο τομέας των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών (Τράπεζες,

Ασφαλιστικές Εταιρείες, Εταιρείες Επενδύσεων, Διαχείρισης Κεφαλαίων κ.ά.) υπόκειται στους πολυμερείς κανόνες της GATS, συμπεριλαμβανομένου και του συστήματος επίλυσης διαφορών. Ωστόσο, οι διατάξεις της GATS δεν εμποδίζουν τα Μέλη να λαμβάνουν μέτρα που υπαγορεύονται από λόγους προληπτικής εποπτείας, προστασίας επενδυτών και καταθετών ή διασφάλισης της ακεραιότητας και σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος (παρ. 2.1 του Παραρτήματος για τις Χρηματοπιστωτικές Υπηρεσίες).

Αξίζει να αναφερθεί ότι η νέα Συμφωνία περιλαμβάνει ουσιαστικές δεσμεύσεις και βελτιωμένες προσφορές από 70 χώρες (συμπεριλαμβανομένων των 15 κρατών-μελών της ΕΕ) καθώς και διατήρηση των υπαρχουσών προσφορών (του 1993 ή του 1995) από 32 χώρες⁽²³⁾. Εξ άλλου, ορισμένες μόνο χώρες συμπεριέλαβαν στις λίστες τους ευρεία εξαίρεση από την αρχή του ΜΕΚ για λόγους αμοιβαιότητας (Ουγγαρία, Πακιστάν, Περού, Φιλιππίνες, Βενεζουέλα).

Παράλληλα, σύμφωνα με σύσταση των υπουργών, το Συμβούλιο Εμπορίου Υπηρεσιών του ΠΟΕ συνέστησε μια Επιτροπή Εμπορίου Χρηματοπιστωτικών Υπηρεσιών, με κύριο έργο να εξετάζει και να επιβλέπει σε μόνιμη βάση την εφαρμογή της Συμφωνίας στο συγκεκριμένο τομέα, να διατυπώνει προτάσεις και συστάσεις, να εκπονεί σχετικές μελέτες, να παρέχει τεχνική βοήθεια στις αναπτυσσόμενες χώρες και να συνεργάζεται με τους σχετικούς διεθνείς οργανισμούς.

3.2.1. Το νομικό πλαίσιο

Η Συμφωνία που επετεύχθη την 12η Δεκεμβρίου 1997 δεν αποτελεί νομικά ιδιαίτερη συμφωνία στα πλαίσια της GATS. Προβλέπει βασικά ένα μηχανισμό αντικατάστασης των παλαιών δεσμεύσεων και εξαιρέσεων από την αρχή του ΜΕΚ από τις νέες, που πρόκειται να αποτελέσουν συνολικό τμήμα της GATS για κάθε Μέλος του ΠΟΕ, μόλις τεθεί σε ισχύ η Συμφωνία. Όσα από τα Μέλη του ΠΟΕ δεν υπέβαλαν νέους πίνακες ή καταλόγους, θα εξακολουθήσουν να εφαρμόζουν τις υπάρχουσες δεσμεύσεις τους και δεν υποχρεούνται να αποδεχθούν τη Συμφωνία.

Το νομικό πλαίσιο της Συμφωνίας συνθέτουν τα ακόλουθα τρία κείμενα:

1. Το Πέμπτο Πρωτόκολλο στην GATS, που προβλέπει την αντικατάσταση των παλαιών πινάκων και καταλόγων για τις

χρηματοοικονομικές υπηρεσίες από τους νέους που υπέβαλαν τα Μέλη του ΠΟΕ το 1997. Προϋπόθεση αποτελεί η αποδοχή, με υπογραφή ή κύρωση, του Πρωτοκόλλου, η οποία είναι δυνατή έως την 29η Ιανουαρίου 1999. Αν συμβεί αυτό, το Πέμπτο Πρωτόκολλο και οι νέοι πίνακες και κατάλογοι θα τεθούν σε ισχύ την 1η Μαρτίου 1999. Για την Ευρωπαϊκή Ένωση, οι διαδικασίες κύρωσης της Συμφωνίας πρέπει ως την ανωτέρω ημερομηνία να λάβουν χώρα τόσο σε Κοινοτικό επίπεδο (έχει ήδη ετοιμασθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρόταση Απόφασης του Συμβουλίου για την υιοθέτηση της Συμφωνίας) όσο και σε επίπεδο κάθε κράτους-μέλους.

2. Η Απόφαση Αποδοχής του Πέμπτου Πρωτοκόλλου στη GATS, το κυριότερο στοιχείο της οποίας είναι η πολιτική δέσμευση όλων των ενδιαφερομένων Μελών του ΠΟΕ να μη λάβουν μέτρα που αντιβαίνουν στους νέους καταλόγους και πίνακες που υπέβαλαν στις 12.12.1997, έως τη θέση σε ισχύ του Πέμπτου Πρωτοκόλλου (standstill).

3. Η Απόφαση του Δεκεμβρίου 1997 για τις Δεσμεύσεις στις Χρηματοπιστωτικές Υπηρεσίες, η οποία αποκτά αξία μόνο αν το Πρωτόκολλο δεν τεθεί σε ισχύ την 1.3.1999. Στην περίπτωση αυτή όλα τα Μέλη του ΠΟΕ θα μπορούν, εντός 60 ημερών να τροποποιήσουν ή αποσύρουν τις δεσμεύσεις τους.

3.2.2. Τα οφέλη

Τα σημαντικότερα οφέλη που αναμένεται να προκύψουν από τη νέα Συμφωνία, είναι τα ακόλουθα:

ρ Οι δεσμεύσεις των Μελών του ΠΟΕ να ανοίξουν τις εγχώριες αγορές χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών στους ξένους προμηθευτές και να εγγυηθούν συνθήκες λειτουργίας χωρίς διακρίσεις, αποτελούν πλέον αντικείμενο των πολυμερών κανόνων που θα γίνουν νομικά εφαρμοστέοι μέσω του μηχανισμού διευθέτησης διαφορών του ΠΟΕ. Αυτό είναι ζωτικής σημασίας για την εγκαθίδρυση ενός προβλέψιμου και διαφανούς πολυμερούς καθεστώτος για τις τράπεζες, τις ασφαλιστικές εταιρείες και τις εταιρείες παροχής άλλων χρηματοοικονομικών υπηρεσιών που δραστηριοποιούνται διεθνώς.

ρ Με δεδομένο τον εξαιρετικά σημαντικό ρόλο των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών στις εθνικές οικονομίες, αναμένεται ότι η Συμφωνία

θα συνεισφέρει στη διαρκή οικονομική ανάπτυξη παγκοσμίως. Οι βιομηχανοποιημένες χώρες θα επωφεληθούν από τις μεγαλύτερες ευκαιρίες των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων τους να εξαγάγουν τις υπηρεσίες τους, αλλά και από τις ευρύτερες θετικές επιπτώσεις στη διεθνή οικονομική ανάπτυξη. Τα οφέλη για τις αναπτυσσόμενες χώρες, ειδικότερα της Νοτιο-Ανατολικής Ασίας, θα είναι τουλάχιστον το ίδιο σημαντικά. Θα αυξήσουν την αξιοπιστία τους, επιβεβαιώνοντας τις δεσμεύσεις τους για δίκαιη και χωρίς διακρίσεις μεταχείριση των ξένων προμηθευτών υπηρεσιών και για την υιοθέτηση μιας φιλελεύθερης πολιτικής στο χρηματοπιστωτικό τομέα (πχ αύξηση του αριθμού αδειών στα ξένα πιστωτικά ιδρύματα, μείωση των περιορισμών στις εξαγορές τοπικών τραπεζών από αλλοδαπές, συμμετοχή των ξένων τραπεζών σε προγράμματα ιδιωτικοποιήσεων κ.ά.) και θα επωφεληθούν από τη συνακόλουθη εμπιστοσύνη των ξένων επενδυτών του κλάδου. Συγχρόνως θα αναπτύξουν έναν αποτελεσματικό χρηματοπιστωτικό τομέα μέσω νέων προϊόντων, μεταφοράς τεχνογνωσίας και εκπαίδευσης εργατικού δυναμικού.

ρ Περαιτέρω, το πλαίσιο των υποχρεωτικών κανόνων που εισάγεται με τη Συμφωνία θα συμβάλει, εντείνοντας τον ανταγωνισμό της αγοράς, να διευρυνθεί ο αριθμός, να βελτιωθεί η ποιότητα και να μειωθεί το κόστος των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών που διατίθενται σε όσες επιχειρήσεις δραστηριοποιούνται στις διεθνείς αγορές, αλλά και στο ευρύ καταναλωτικό κοινό.

ρ Το μέγεθος του πακέτου που αποτέλεσε αντικείμενο διαπραγμάτευσης είναι ουσιαστικό. Η νέα Συμφωνία θα εγγυηθεί σχεδόν απρόσκοπτη πρόσβαση στις αγορές και συνθήκες εθνικής μεταχείρισης για τα ξένα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα για ένα πολύ μεγάλο ποσοστό του διεθνούς εμπορίου οικονομικών υπηρεσιών, που αντιστοιχεί σε περισσότερο από 97% σε όλους τους κύριους υποτομείς. Τα κεφάλαια των τραπεζών στις χώρες του ΠΟΕ που προσφέρουν ανοικτές χρηματοπιστωτικές αγορές ανέρχονταν το 1995 σε 41,2 τρισ. Δολ. ΗΠΑ ή στο 95,9% του συνόλου παγκοσμίως.

ρ Εξ άλλου, η κάλυψη των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών από τη Συμφωνία διασφαλίζει ένα ειρηνικό περιβάλλον εμπορίου. Οι διαμάχες δεν θα επιλύονται πλέον μέσω άσκησης μονομερούς πίεσης, αλλά μέσω του αμερόληπτου μηχανισμού διευθέτησης διαφορών του ΠΟΕ. Αυτό είναι

κρίσιμης σημασίας για τις αναπτυσσόμενες οικονομίες, διότι μπορούν να αποφύγουν την έκθεσή τους σε μονομερείς εμπορικές κυρώσεις και μέτρα αμοιβαιότητας. Αποφεύγεται έτσι η επιστροφή στο διμερισμό που θα ήταν καταστροφική για την ανάπτυξη του διεθνούς εμπορίου στις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες και θα επιδρούσε αρνητικά στο σύνολο της οικονομικής ανάπτυξης.

Τέλος, η μόνιμη συμπερίληψη των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών στον ΠΟΕ, αποτελεί μεγάλη επιτυχία και για το σύνολο του Οργανισμού. Τα Μέλη του ΠΟΕ επιβεβαίωσαν τη δέσμευσή τους στη διαδικασία απελευθέρωσης και παγκοσμιοποίησης ενός τομέα-κλειδιού στο διεθνές εμπόριο, ενδυναμώνοντας με τον τρόπο αυτό την αξιοπιστία του Οργανισμού, ο οποίος κατά την τριετή παρουσία του αποδείχθηκε πολύ αποτελεσματικός. Ο ΠΟΕ θα είναι τώρα σε θέση να συνεισφέρει περισσότερο στη θετική και αρμονική ανάπτυξη του διεθνούς εμπορίου, ιδίως στους τομείς υπηρεσιών που έως σήμερα δεν είχαν αποτελέσει αντικείμενο πολυμερών κανόνων.

3.3. Οι μελλοντικές διαπραγματεύσεις

Όπως κάθε άλλη δραστηριότητα που αφορά τις υπηρεσίες, τα χρηματοπιστωτικά θα αποτελέσουν τμήμα των μελλοντικών διεθνών διαπραγματεύσεων που έχουν προγραμματισθεί για τις αρχές του 2000 (Millennium Round). Η GATS 2000 θα είναι διαφορετική από το Γύρο Διαπραγματεύσεων της Ουρουγουάης. Ενώ ο τελευταίος απέβλεπε στην ανάπτυξη ενός νέου πλαισίου πολυμερών κανόνων που ρυθμίζουν τις διεθνείς συναλλαγές στον τομέα των υπηρεσιών, η GATS 2000 θα βασισθεί στους κανόνες αυτούς (και σε τυχόν βελτιώσεις που θα προκύψουν από τη δεύτερη Υπουργική Διάσκεψη του ΠΟΕ το Μάιο του 1998), και θα επικεντρωθεί στη βελτιωμένη πρόσβαση στις αγορές μέσω της διαπραγμάτευσης των απαραίτητων δεσμεύσεων, καθώς και σε ζητήματα εποπτείας, με σκοπό να επιτευχθεί σταδιακά πλήρης απελευθέρωση στον οικονομικά πολύ σημαντικό αυτό τομέα.

Από την πλευρά της η Ευρωπαϊκή Ένωση, επιδιώκοντας την εναρμόνιση της πολιτικής της με τις ταχείες αλλαγές που συντελούνται στην παγκόσμια οικονομία και στις ανάγκες των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων, βασίζει τη διαπραγματευτική στρατηγική της στην αναζήτηση νέων δεσμεύσεων για το άνοιγμα

αγορών από τις τρίτες χώρες, στο σαφή καθορισμό των τρεχόντων προβλημάτων, και, όπου είναι δυνατό, στην άσκηση πίεσης, προκειμένου να διασφαλισθεί ότι οι χώρες-μέλη του ΠΟΕ τηρούν τις διεθνείς δεσμεύσεις τους.

4. Συμπεράσματα

Η επιτυχημένη ολοκλήρωση του Γύρου Ουρουγουάης, η ίδρυση του ΠΟΕ και η πρόσφατη Συμφωνία για τις Χρηματοπιστωτικές Υπηρεσίες είναι βέβαιο ότι ανοίγουν μια νέα εποχή για την ανάπτυξη του διεθνούς εμπορίου και των οικονομικών σχέσεων και συνεισφέρουν σημαντικά στην παγκόσμια ευημερία.

Τα κράτη διαπραγματεύτηκαν στα πλαίσια του ΠΟΕ διεθνείς κανόνες για την απελευθέρωση του εμπορίου υπηρεσιών και τη σταθερότητα και ασφάλεια πρόσβασης στις αγορές, προκειμένου να δώσουν στους επιχειρηματικούς φορείς τη δυνατότητα να τους μετουσιώσουν σε νέες εμπορικές ευκαιρίες. Η δυνατότητα του επιχειρηματία να επωφεληθεί από το βελτιωμένο θεσμικό πλαίσιο, θα εξαρτηθεί σε μεγάλο βαθμό από τη γνώση των εμπορικών κανόνων, των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων που απορρέουν από αυτούς, και από τις πρωτοβουλίες που αναλαμβάνει ο ίδιος για να πληροφορήσει το κράτος του για τα προβλήματα που αντιμετωπίζει στις ξένες αγορές, ώστε να τεθούν ενώπιον των αρμοδίων οργάνων του ΠΟΕ και, αν χρειάζεται, να κινηθεί η σχετική διαδικασία διευθέτησης διαφορών.

Η στενή συνεργασία κράτους και ιδιωτικού τομέα είναι αυτή που θα διασφαλίσει ότι η Συμφωνία εφαρμόζεται πιστά, ώστε ο επιχειρηματικός κόσμος να απολαμβάνει των πλεονεκτημάτων που απορρέουν από τις δεσμεύσεις που ανέλαβαν τα Μέλη του ΠΟΕ. Συγχρόνως καθίσταται αναγκαία η ενημέρωση της κοινής γνώμης για τα πλεονεκτήματα της περαιτέρω απελευθέρωσης του εμπορίου στον τομέα των υπηρεσιών.

Όσον αφορά τη χώρα μας, καλούμαστε να προσαρμοσθούμε στα νέα διεθνή δεδομένα και να εκτιμήσουμε τα μακροχρόνια πλεονεκτήματα της απελευθέρωσης των αγορών υπηρεσιών. Αυτό θα επιτευχθεί με την απομάκρυνση από τη λογική του προστατευτισμού, τις αναγκαίες προσαρμογές στη νομοθεσία και την αξιολόγηση

μελλοντικών παραχωρήσεων. Από την πλευρά τους οι επιχειρηματίες πρέπει να αξιοποιήσουν τις αντίστοιχες δεσμεύσεις των εμπορικών εταίρων μας στον ΠΟΕ και συγχρόνως να εντοπίσουν τους περιορισμούς στους καταλόγους των άλλων χωρών που δημιουργούν προσκόμματα στην επέκταση των δραστηριοτήτων τους. Ο προσδιορισμός των εξαγωγικών ενδιαφερόντων της χώρας μας στον τομέα των υπηρεσιών και η δραστηριοποίηση στις ξένες αγορές αναμένεται να αντισταθμίσει τον πρόσθετο ανταγωνισμό στην εσωτερική αγορά λόγω της απελευθέρωσης του διεθνούς εμπορίου υπηρεσιών.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

⁽¹⁾ 1949, Γύρος Annecy (Γαλλία, με 13 κράτη), 1950-51, Γύρος Torquay (Βρετανία, με 38 κράτη), 1956, Γύρος Γενεύης (26 κράτη), 1960-62, Γύρος Dillon στη Γενεύη (26 κράτη), 1964-67, Γύρος Κένεντυ στη Γενεύη (62 κράτη), 1973-79, Γύρος Τόκιο (99 κράτη).

⁽²⁾ Ο βασικός στόχος της GATT, που αποτελεί το βάρθρο των πολυμερών κανόνων για το εμπόριο των αγαθών, είναι η δημιουργία ενός φιλελεύθερου και ανοικτού εμπορικού συστήματος, μέσα στο οποίο οι επιχειρηματικοί φορείς των κρατών-μελών θα μπορούν να εμπορεύονται μεταξύ τους υπό όρους θεμιτού και ανεμπόδιστου ανταγωνισμού. Παρά τους πολύπλοκους λεπτομερείς κανόνες και τη νομική ορολογία, στην πραγματικότητα, όλο το πλαίσιο της GATT βασίζεται σε τέσσερις κύριους κανόνες: την προστασία της εγχώριας βιομηχανίας μέσω του δασμολογίου, τη μείωση των δασμών, τη μεταχείριση του μάλλον ευνοούμενου κράτους (ΜΕΚ) και την εθνική μεταχείριση.

⁽³⁾ Οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, παρά το γεγονός ότι αποτελούν αυτοτελώς συμβαλλόμενα μέλη της GATT, εκπροσωπήθηκαν στις σχετικές διαπραγματεύσεις από την Ευρωπαϊκή Ένωση ως νομική οντότητα (ΕΚ), και συνεπώς οι συμφωνίες της δεσμεύουν την εμπορική πολιτική των κρατών-μελών της. Η Ευρωπαϊκή Ένωση και τα κράτη-μέλη της είναι μέλη του ΠΟΕ από την 1.1.1995.

⁽⁴⁾ Στο έργο του αυτό το Γενικό Συμβούλιο επικουρείται από το Συμβούλιο Εμπορίου Αγαθών, το Συμβούλιο Εμπορίου Υπηρεσιών (Άρθρο XXIV της GATS) και το Συμβούλιο TRIPS.

⁽⁵⁾ Έως το 1997, η Επιτροπή της ΕΕ υπέβαλε στον ΠΟΕ περισσότερες από 40 ατομικές καταγγελίες που αφορούσαν 25 και πλέον χώρες-μέλη του.

⁽⁶⁾ Από 1.5.1995 είναι ο κ. Renato Ruggiero.

⁽⁷⁾ Η Συμφωνία προβλέπει ότι ο ΠΟΕ θα εφαρμόζει την πρακτική της GATT για τη λήψη αποφάσεων με βάση την αρχή της ομοφωνίας που θεωρείται ότι υπάρχει όταν, κατά το χρόνο λήψης μιας απόφασης, κανένα Μέλος δε διατυπώνει αντίθεση στην υιοθέτησή της. Όταν δεν είναι δυνατή η επίτευξη ομοφωνίας, προβλέπεται η λήψη απόφασης κατά πλειοψηφία (αυξημένη ή συνήθης) στην οποία κάθε χώρα διαθέτει μία ψήφο. Η ΕΚ διαθέτει τόσες ψήφους όσα και τα μέλη της.

⁽⁸⁾ Η Τελική Πράξη της Συμφωνίας του Μαρακές περιλαμβάνει προγραμματισμό των διαπραγματεύσεων για την ολοκλήρωση του έργου του Γύρου Ουρουγουάης και την τακτική αναθεώρηση των ειδικότερων συμφωνιών του ΠΟΕ. Προβλέπεται έτσι η έναρξη νέων διαπραγματεύσεων για τις υπηρεσίες (έως την 1.1.2000),

τα προστατευτικά μέτρα, τους κανόνες για τις δημόσιες αγορές, τις επιδοτήσεις, αλλά και για νέους τομείς όπως εμπόριο και περιβάλλον, επενδύσεις, πολιτική ανταγωνισμού και εμπόριο και εργασία.

⁽⁹⁾ Την 19.11.97 η Κίνα υπέβαλε στη Γραμματεία του ΠΟΕ αναθεωρημένο κείμενο προσφοράς για το εμπόριο υπηρεσιών (περιλαμβανομένου και του τραπεζικού τομέα) προκειμένου να προσχωρήσει στον Οργανισμό. Ωστόσο η προσφορά της αυτή κρίθηκε μη ικανοποιητική ώστε να αποτελέσει επαρκή βάση για την έναρξη τελικών διαπραγματεύσεων για την ένταξή της. Παρ' όλα αυτά, την 2.4.98 δεν υπέβαλε νέα προσφορά για τα χρηματοπιστωτικά. Επίσης συνεχίζονται στη Γενεύη οι διαπραγματεύσεις για την προσχώρηση της Ρωσίας, της Ταϊβάν και του Βιετνάμ στον ΠΟΕ. Οι όροι για την εισδοχή τους θα περιληφθούν σε ειδικά πρωτόκολλα προσχώρησης που αποτελούν αντικείμενο διαπραγμάτευσης. Οι ευρύτατες αυτές διαπραγματεύσεις προσφέρουν στην ΕΕ μια πολύ καλή ευκαιρία να ξεκαθαρίσει πολλά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι Ευρωπαίοι εξαγωγείς στις χώρες αυτές.

⁽¹⁰⁾ Οι πολυμερείς συμφωνίες αναγνωρίζουν ωστόσο ότι οι λιγότερο ανεπτυγμένες οικονομίες μπορεί να αντιμετωπίσουν δυσχέρειες στην άμεση αποδοχή όλων ή μερικών από τις υποχρεώσεις που αυτές επιβάλλουν, και έτσι προβλέπουν ειδικά μεταχείριση υπέρ αυτών, όπως εξαιρέσεις ή μεγαλύτερες μεταβατικές περιόδους, παροχή τεχνικής βοήθειας κ.ά.

⁽¹¹⁾ Η διάκριση αυτή των τρόπων παροχής υπηρεσιών υιοθετήθηκε στις δεσμεύσεις πρόσβασης στις αγορές και εθνικής μεταχείρισης που περιγράφονται στα Παραρτήματα της GATS από τα κράτη-μέλη, προκειμένου να διευκολύνεται η αναγνώριση των κανόνων που τις επηρεάζουν.

⁽¹²⁾ Ο όρος "Μέλος" χρησιμοποιείται για να υποδηλώσει ότι οι υπογραφέντες της GATS είναι μέλη ενός διεθνούς οργανισμού, του ΠΟΕ, και όχι απλά συμβαλλόμενα μέρη σε μια συνθήκη.

⁽¹³⁾ Ο όρος "μέτρο" είναι ευρύς και περιλαμβάνει "κάθε μέτρο ενός Μέλους, είτε υπό μορφή νόμου, κανονισμού, κανόνα, διαδικασίας, απόφασης, διοικητικής πράξης, είτε άλλη" (Άρθρο XXVIII). Τα "μέτρα" περιλαμβάνουν αυτά που λαμβάνονται από "κεντρικές, περιφερειακές ή τοπικές κυβερνήσεις και αρχές" καθώς και από "μη κυβερνητικά σώματα κατά την άσκηση των εξουσιών που τους απονέμονται από κεντρικές, περιφερειακές ή τοπικές κυβερνητικές αρχές" (Άρθρο I).

⁽¹⁴⁾ Στη Συμφωνία δε δίνεται ακριβής ορισμός της υπηρεσίας ή ενός τομέα. Οι κανόνες της GATS εφαρμόζονται σε όλες τις υπηρεσίες, παρούσες και μελλοντικές, και καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα οικονομικών δραστηριοτήτων σε τομείς όπως οι τραπεζικές εργασίες, οι ασφάλειες, η πληροφόρηση, οι τηλεπικοινωνίες, η εκπαίδευση, η ψυχαγωγία κ.ά. Οι δραστηριότητες αυτές διαιρούνται σε 12 τομείς, μεταξύ των οποίων και σε οικονομικές-χρηματοπιστωτικές (ασφαλιστικές και τραπεζικές) υπηρεσίες και σε 155 υποτομείς. Κανένα Μέλος δεν παρείχε δεσμεύσεις στο σύνολο των τομέων υπηρεσιών.

⁽¹⁵⁾ Η GATS δεν καλύπτει ακόμα, μεταξύ άλλων, τους κανόνες μετανάστευσης, την οικονομική πολιτική και τα φορολογικά μέτρα, τις ιδιωτικοποιήσεις κ.ά.

⁽¹⁶⁾ Όταν δεν μνημονεύονται περιορισμοί σε κάποιο τρόπο παροχής υπηρεσιών (πχ υπάρχει η ένδειξη "κανένας" στο σχετικό πίνακα), η χώρα αποδέχεται τη δεσμευτική υποχρέωση να μη λάβει κανένα νέο μέτρο περιορισμού της εισόδου στην αγορά ή της λειτουργίας της υπηρεσίας. Όταν υπάρχουν περιορισμοί σε ορισμένο τρόπο παροχής, η χώρα είναι υποχρεωμένη να μην επιβάλει αυστηρότερο περιορισμό. Όπου τέλος εμφανίζεται ο όρος "μη δεσμευμένη", η χώρα δείχνει ότι τουλάχιστον στο στάδιο αυτό διατηρεί την ελευθερία τροποποίησης των κανονισμών της και ενδεχόμενα αλλαγής των όρων εισόδου των φορέων παροχής υπηρεσιών.

⁽¹⁷⁾ Τα κράτη που θα προσχωρήσουν στο μέλλον στον ΠΟΕ, θα έχουν την ίδια δυνατότητα να ζητήσουν εξαίρεση, όπως και οι συμμετέχοντες στο Γύρο

Ουρουγουάης. Η υποχρέωση της μεταχείρισης του ΜΕΚ δεν έχει αναδρομική ισχύ και κάλυψε τα μέτρα που υιοθετήθηκαν από τα Μέλη μετά την ισχύ της Συμφωνίας.

⁽¹⁸⁾ Η Συμφωνία επέβαλε σε κάθε Μέλος την ίδρυση, έως την 1.1.1997, γραφείων πληροφόρησης και «σημείων επαφής» που θα παρέχουν πληροφορίες για το θεσμικό τους πλαίσιο στον τομέα των υπηρεσιών.

⁽¹⁹⁾ Σύμφωνα με την παρ. 5.1 του Παραρτήματος για τις Χρηματοπιστωτικές Υπηρεσίες της GATS, «χρηματοπιστωτική υπηρεσία» είναι κάθε υπηρεσία χρηματοπιστωτικής φύσης που προσφέρεται από προμηθευτή τέτοιων υπηρεσιών ενός Μέλους. Ο όρος περιλαμβάνει κάθε ασφαλιστική ή σχετική με την ασφάλιση υπηρεσία και κάθε τραπεζική ή άλλη χρηματοπιστωτική υπηρεσία (εκτός της ασφάλισης). Επίσης, σύμφωνα με την παρ. 5.2, «παρέχον χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες» είναι κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο ενός Μέλους που παρέχει χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, εξαιρουμένου του δημοσίου τομέα (πχ Κυβέρνηση, Κεντρική Τράπεζα κ.ά.). Ο τομέας των τραπεζικών και άλλων χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών (εκτός της ασφάλισης) ορίζεται ότι περιλαμβάνει τους εξής υποτομείς:

- α) αποδοχή καταθέσεων και άλλων αποδοτέων ποσών από το κοινό,
 - β) δανεισμό κάθε είδους, περιλαμβανομένων των καταναλωτικών και στεγαστικών δανείων, factoring και χρηματοδότησης εμπορικών συναλλαγών,
 - γ) χρηματοδοτική μίσθωση,
 - δ) κάθε υπηρεσία πληρωμών και μεταφοράς χρήματος,
 - ε) εγγυήσεις και δεσμεύσεις,
 - στ) εμπορία για ίδιο λογαριασμό ή για λογαριασμό πελατών είτε χρηματιστηριακά είτε αγοραία, των εξής:
 - χρηματοοικονομικών τίτλων (επιταγών, συναλλαγματικών, πιστοποιητικών καταθέσεων κλπ),
 - συναλλάγματος,
 - παραγώγων προϊόντων, περιλαμβανομένων, αλλά όχι αποκλειστικά και των προθεσμιακών χρηματοπιστωτικών συμβολαίων και των συμβολαίων με δικαίωμα προαίρεσως,
 - συναλλαγματικών τίτλων και τίτλων επιτοκίων (περιλαμβανομένων και των συμφωνιών ανταλλαγής επιτοκίων, των προθεσμιακών συμφωνιών επιτοκίων κλπ),
 - μεταβιβάσιμων αξιών,
 - άλλων διαπραγματεύσιμων τίτλων και χρηματικού ενεργητικού, περιλαμβανομένου του χρυσού σε ράβδους,
 - ζ) συμμετοχή σε εκδόσεις πάσης μορφής αξιών, περιλαμβανομένης της αναδοχής και της πρακτορειακής διάθεσης (δημόσια ή ιδιωτικά) και παροχή συναφών προς την έκδοση υπηρεσιών,
 - η) χρηματομεσοίτα,
 - θ) διαχείριση διαθεσίμων, όπως μετρητών ή χαρτοφυλακίου, κάθε μορφή συλλογικής διαχείρισης επενδύσεων, διαχείριση κονδυλίων συνταξιοδότησης, υπηρεσίες θεματοφύλακα και καταπίστευσης,
 - ι) υπηρεσίες διακανονισμού και εκκαθάρισης κεφαλαίων, συμπεριλαμβανομένων τίτλων, παραγώγων προϊόντων κλπ,
 - κ) παροχή και μεταβίβαση οικονομικών πληροφοριών και επεξεργασία χρηματοοικονομικών δεδομένων και συναφούς λογισμικού από παρέχοντες άλλες χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες,
 - λ) συμβουλευτικές και άλλες βοηθητικές χρηματοοικονομικές υπηρεσίες για όλες τις δραστηριότητες που παρατίθενται στο άρθρο 1B του MTN.TNC/W/SSO, περιλαμβανομένων των πληροφοριών πιστοληπτικής ικανότητας και ανάλυσης, έρευνας και συμβουλών για επενδύσεις και τίτλους χρηματοφυλακίου, για απόκτηση, επιχειρηματική αναδιάρθρωση και στρατηγική.
- ⁽²⁰⁾ Σε αντίθεση με την Ευρωπαϊκή Ένωση η οποία προσέφερε όλη την εσωτερική της αγορά

χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών στις διαπραγματεύσεις, χαρακτηριστική ήταν η στάση των ΗΠΑ, οι δεσμεύσεις των οποίων ήταν περιορισμένες. Οι ΗΠΑ θεώρησαν ότι τα πλεονεκτήματα που ο τραπεζικός τομέας τους επρόκειτο να επιτύχει σε άλλες χώρες-μέλη του ΠΟΕ (ιδίως στις σημαντικές αναπτυσσόμενες χώρες της Ασίας), δεν ήταν σύμμετρα με αυτά που οι άλλες χώρες θα αποκτούσαν στις ΗΠΑ, λόγω της φιλελεύθερης πολιτικής τους και των δεσμεύσεων που προσέφεραν. Εγγυήθηκαν λοιπόν μόνο τη μη-διακριτική μεταχείριση των ξένων πιστωτικών ιδρυμάτων όσον αφορά τις συνθήκες λειτουργίας τους, η οποία ήδη υφίστατο. Όσον αφορά την παροχή διασυνοριακών υπηρεσιών, καθώς και την εγκατάσταση εμπορικής παρουσίας, δε δόθηκε καμία εγγύηση για την πρόσβαση στις αγορές, την επέκταση των υπαρχουσών δραστηριοτήτων ή τη διενέργεια νέων. Επιπρόσθετα, οι ΗΠΑ έλαβαν μια ευρεία εξαίρεση από την αρχή του ΜΕΚ, για λόγους αμοιβαιότητας. Με δεδομένη τη δυσαρέσκεια των ΗΠΑ με το βαθμό απελευθέρωσης που πέτυχαν ορισμένα Μέλη στον τομέα των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, οι συμμετέχοντες συμφώνησαν για τη θέση σε ισχύ των δεσμεύσεών τους για ένα περιορισμένο χρονικό διάστημα στο τέλος του Γύρου Ουρουγουάης, το Δεκέμβριο του 1993 και επιφυλάχθηκαν να αναθεωρήσουν τους πίνακες δεσμεύσεών τους και να λάβουν εξαίρεση από την αρχή του ΜΕΚ 6 μήνες μετά τη θέση σε ισχύ της Συμφωνίας του ΠΟΕ (30 Ιουνίου 1995). Οι διαπραγματεύσεις άρχισαν το 1995 με σκοπό να επιτευχθεί μόνιμη συμφωνία βάσει της αρχής του ΜΕΚ έως την 30ή Ιουνίου 1995. Στο τέλος αυτής της παράτασης, οι ΗΠΑ για άλλη μια φορά θεώρησαν το επίπεδο των δεσμεύσεων απελευθέρωσης που επιτεύχθηκε μη ικανοποιητικό, κυρίως όσον αφορά τις χώρες της Νοτιο-Ανατολικής Ασίας, που εμφανίζονταν ως εν δυνάμει «free riders» των ευρέων δεσμεύσεων που ανελάμβαναν οι βιομηχανοποιημένες χώρες. Για το λόγο αυτό οι ΗΠΑ αποφάσισαν να αρνηθούν κάθε εγγύηση για νέα εγκατάσταση ή επέκταση στις ΗΠΑ, και να λάβουν εξαίρεση από την αρχή του ΜΕΚ που θα τους επέτρεπε να εφαρμόσουν μέτρα αμοιβαιότητας σε όλους τους τομείς.

⁽²¹⁾ Η Ελλάδα κύρωσε το Δεύτερο Πρωτόκολλο για το χρηματοπιστωτικό τομέα της Συμφωνίας GATS με το Νόμο 2442/1996, ενώ με το Νόμο 2290/1995 είχε κυρώσει την Τελική Πράξη με τα αποτελέσματα των πολυμερών διαπραγματεύσεων του Γύρου Ουρουγουάης.

⁽²²⁾ Τα αποτελέσματα των διαπραγματεύσεων παρέμειναν αμφίβολα έως την τελευταία στιγμή, διότι οι ΗΠΑ ισχυρίζονταν ότι οι προσφορές των κυριότερων Ασιατικών χωρών ήταν ανεπαρκείς. Επί πλέον, θεαματική πρόοδος από τις χώρες αυτές δεν ευνοείτο μετά από την «Ασιατική κρίση» των οικονομιών τους τον Ιούλιο του 1997. Δύο στοιχεία ενύψωσαν την επίτευξη συμφωνίας: η στενή ανάμειξη του ιδιωτικού τομέα (Financial Leaders' Working Group - FLWG) στην εκτίμηση των προτάσεων απελευθέρωσης και η επιμονή του για μόνιμη συμφωνία, καθώς και η στενή συνεργασία των εκπροσώπων του με τους επίσημους διαπραγματευτές.

⁽²³⁾ Α. Ειδικότερα, η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) δεν έθεσε περιορισμούς στην αρχή του ΜΕΚ, ενώ διατήρησε ορισμένους περιορισμούς όσον αφορά την πρόσβαση στις αγορές: τα υποκαταστήματα χρηματοπιστωτικού ιδρύματος τρίτης χώρας που ιδρύονται σε κράτος-μέλος της ΕΕ λαμβάνουν άδεια να λειτουργούν σε ένα κράτος-μέλος υπό συνθήκες αντίστοιχες αυτών που εφαρμόζει για τα δικά του πιστωτικά ιδρύματα, και μπορεί να απαιτηθεί να ικανοποιούν έναν αριθμό ειδικών προληπτικών προϋποθέσεων, πχ χωριστή κεφαλαιοποίηση και άλλες εγγυήσεις φερεγγυότητας. Επιπρόσθετα, ένα κράτος-μέλος δεν μπορεί να εφαρμόσει τους περιορισμούς που αναφέρονται στο Παράρτημα Ειδικών Δεσμεύσεων της Συμφωνίας, συμπεριλαμβανομένων και όσων αφορούν την εγκατάσταση, σε υποκαταστήματα τρίτης χώρας που έχουν εγκατασταθεί σε άλλα κράτη-μέλη της ΕΕ, εκτός αν

οι περιορισμοί αυτοί μπορούν να εφαρμοσθούν επίσης σε εταιρείες ή υπηκόους άλλων κρατών-μελών, σύμφωνα με το Κοινοτικό δίκαιο.

Β. Όσον αφορά τις δεσμεύσεις που ανέλαβαν οι ΗΠΑ, βελτώνοντας τις παλαιότερες θέσεις τους, αξίζει να σημειωθούν, μεταξύ άλλων, τα εξής:

– Εθνική μεταχείριση παρέχεται σύμφωνα με την “Πολιτεία προέλευσης” (home state) στις ΗΠΑ της ξένης τράπεζας, όπως αυτή ορίζεται στο International Banking Act. Γενικά, οι ξένοι τραπεζικοί οργανισμοί υπόκεινται σε γεωγραφικούς και άλλους περιορισμούς με βάση την εθνική μεταχείριση.

– Απαλείφθηκε η εξαίρεση από την αρχή του ΜΕΚ, καθώς και η ευρεία εξαίρεση από κάθε δέσμευση για πρόσβαση σε νέες αγορές, επέκταση των υπαρχουσών δραστηριοτήτων και διενέργεια νέων.

– Περαιτέρω, όσον αφορά τη διαπολιτειακή επέκταση, δίδεται εγγύηση μόνο για την εγκατάσταση υποκαταστημάτων με συγχωνεύσεις (εκτός από τη Μοντάνα και το Τέξας) και την παροχή διαπολιτειακών τραπεζικών υπηρεσιών, ενώ δεν παρέχονται δεσμεύσεις για επέκταση μέσω εκ νέου εγκατάστασης ή απόκτησης υποκαταστήματος. Η προϋπόθεση υπηκοότητας εφαρμόζεται τόσο σε ομοσπονδιακό όσο και σε πολιτειακό επίπεδο, όπως και η προϋπόθεση της κατοικίας σε πολιτειακό επίπεδο.

– Τέλος, ενώ παρέχονται εγγυήσεις όσον αφορά τους όρους λειτουργίας τους, οι ξένες τράπεζες, προκειμένου να ασχοληθούν με την παροχή συμβουλών επί τίτλων και τη διαχείριση επενδύσεων, είναι υποχρεωμένες να εγγράφονται σύμφωνα με το Investment Advisers Act 1940.

– Καταργήθηκαν οι επιβαρύνσεις σε διακριτική βάση για τα έξοδα εξετάσεων που επιβάλλονταν στα υποκαταστήματα ξένων τραπεζών.

Γ. Ιδιαίτερης προσοχής αξίζει η καταγραφή πρόσθετων δεσμεύσεων της Ιαπωνίας. Η ουσία των διμερών Μέτρων που είχαν συμφωνηθεί με τις ΗΠΑ στον ασφαλιστικό τομέα το 1994 και το 1996, καθώς και στις άλλες χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες το 1995, αντικατοπτρίζεται πλήρως στο παράρτημα της Ιαπωνίας στη νέα Συμφωνία. Αυτό παρέχει μια σημαντική, νομικά εφαρμοστέα εγγύηση για τον ιδιωτικό τομέα ότι το άνοιγμα και η αποκανονικοποίηση του τομέα χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών της Ιαπωνίας θα συνεχισθεί. Από την πλευρά τους η ΕΕ και οι ΗΠΑ συμφώνησαν να αντικατοπτρίσουν την Ιαπωνική προσέγγιση συμπεριλαμβάνοντας πολλές πρόσθετες δεσμεύσεις στα Παραρτήματά τους.

ΠΗΓΕΣ

“Γύρος Ουρουγουάης - Οδηγός για τις Ελληνικές επιχειρήσεις” - International Trade Centre UNCTAD/WTO, Commonwealth Secretariat, Υpsilon Επιστημονική Εταιρεία Ανάπτυξης της Περιφέρειας.

General Agreement on Trade in Services, MTN/FA II - A1B.

Understanding on Commitments in Financial Services.

Second Protocol to the GATS, S/L/11/24.7.95.

Decision adopting the Second Protocol to the GATS, S/L/13/24.7.95.

Decision on Commitments in Financial Services, S/L/8/24.7.95.

Second Decision on Financial Services, S/L/9/24.7.95.

European Commission Press Release ‘Commission welcomes deal on financial services’, IP/95/860/26.7.95.

European Communities and their Member States, Schedule of Specific Commitments, GATS/SC/31/12.12.95.

WTO, Ministerial Conference, Singapore 9-13.12.1996, ‘Singapore Ministerial Declaration’ adopted on 13.12.1996, WT/MIN(96)/DEC/18.12.1996.

Fifth Protocol to the General Agreement on Trade in Services, WTO S/L/45/3.12.1997.

Council for Trade in Services, Results of the Negotiations on Financial Services, 1071/23.2.98.

European Communities and their Member States, Schedule of Specific Commitments, GATS/SC/31/Suppl.4/26.2.98.

Additional Commitments by the E.C. and their Member States, GATS/SC/31/Suppl.4.

United States of America, Schedule of Specific Commitments, Suppl.3, GATS/SC/90/Suppl.3/26.2.98, Additional Commitments Paper I, II, GATS/SC/90/Suppl.3, List of Article II (MFN) Exemptions, Suppl.3.

The EU’s Market Access Strategy, European Commission, Market Access Unit DG I D/4, Commission of the E.C., L-2985, Luxembourg.

<http://mkacddb.eu.int>, Commission of the E.C.

CEA info, Special Issue No 7, April 1998.

WTO, Special Studies, Opening Markets in Financial Services and the Role of the GATS.

GATS, Accord general sur le commerce des services, Un guide pour les entreprises, Publié par la Commission européenne, 1995.

Νόμος υπ’ αριθμ. 2442/15.11.96 “Κύρωση του Δεύτερου και Τρίτου Πρωτοκόλλου της Γενικής Συμφωνίας για τις συναλλαγές στον τομέα των Υπηρεσιών” (ΦΕΚ Α’ 257) και Εισηγητική Έκθεση στο Σχέδιό του.

FBE, 10th Meeting of the GATS Working Group, C282/8.4.98.

FBE, Next Meeting of the GATS Working Group, C268/3.4.98.

FBE, US Financial Modernisation Legislation (H.R.10), C258/3.4.98.

FBE, New Transatlantic Marketplace, C241/1.4.98.

FBE, FBE/CEA Seminar on International Financial Services, C158/2.3.98.

FBE, WTO-Accession of China, C8/6.1.98.

FBE, Assessment of the Key Countries offers, C948/18.11.97.

FBE, Accession of Russia and China to the WTO, C857/23.10.97.

“Ο Γύρος της Ουρουγουάης ρυθμίζει πλέον το διεθνές εμπόριο”, “Η ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ”, 20.9.95.

“Η σημασία της νέας GATT για την Ελλάδα”, “Το Βήμα”, 24.4.94.